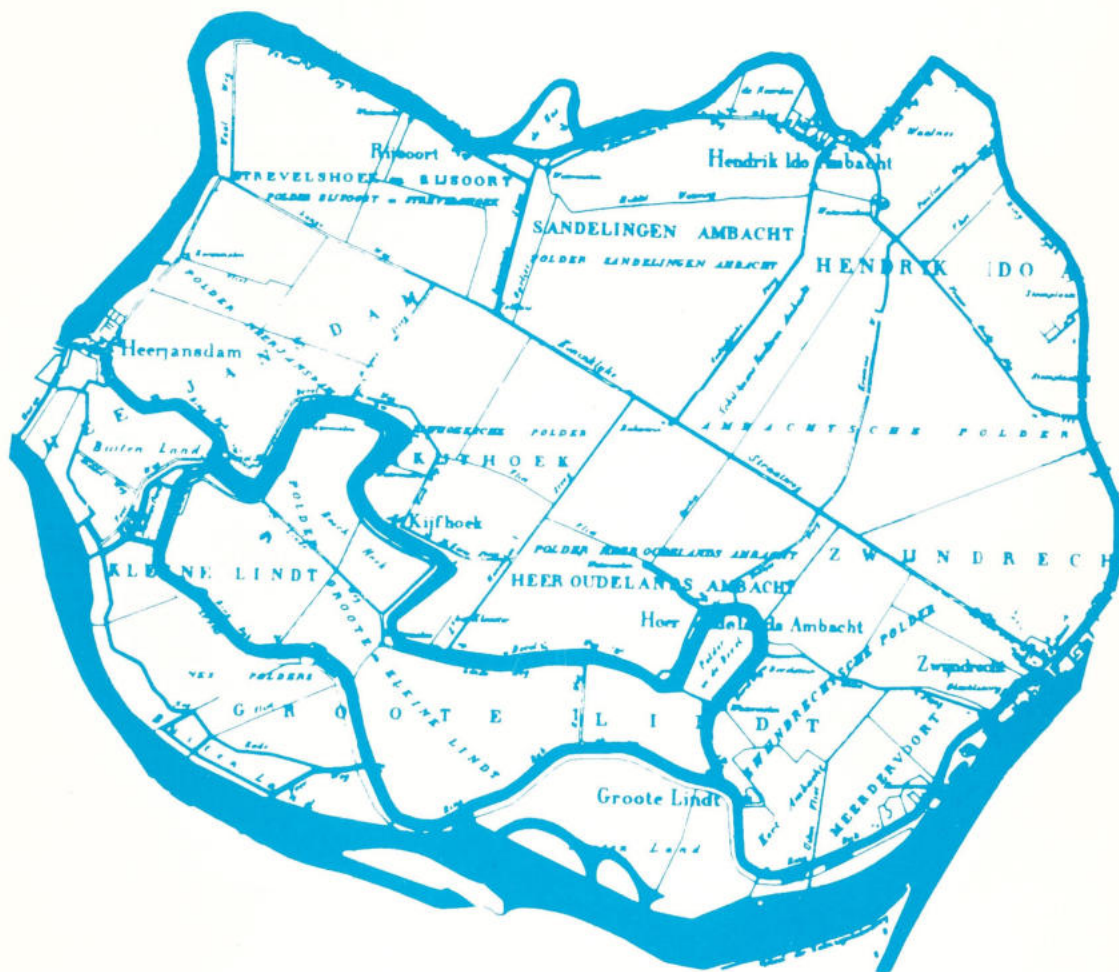

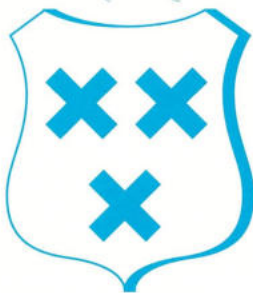
Swindrecht Were

Heerjansdam

Hendrik Ido Ambacht

Zwijndrecht

Uitgave van: Historisch Genootschap, Hendrik Ido Ambacht
Historische Vereniging, Zwijndrecht
Jaargang 14 nr. 1
april 2000

Swindregt Were

INHOUD

Joechei, 't is mei	blz. 2
Een onbekend lofdicht over Nederhoven	blz. 4
De Vereniging Oud Militairen 1940-1945	blz. 19
Geschiedenis Historisch Genootschap in jaartallen 1980-2000; een terugblik naar eind twintigste eeuw	blz. 27
Colofon	blz. 36

JOECHEI, 'T IS MEI

Ook in vroegere eeuwen wisselden de zachte, normale en strenge winters zich net zo regelmatig af als in onze jaren.

Maar als je water nodig hebt, maakt het wel een verschil of je een bijt moet hakken in de Oude Maas of de Keetshaven of dat je een waterkraan kunt opendraaien.

De winter was de moeilijkste tijd van het jaar en men keek verlangend uit naar de lente.

Het verlangen naar de meimaand verrijkte onze woordenlijst met het werkwoord vermeijen, dat eigenlijk “niet werken” betekent.

Er zijn geschriften die verhalen over het planten van een vers gekapte groene spar, het zinnebeeld van de komende vruchtbare zomerplant in het midden van dorp of stad in de nacht van 30 april, rijkelijk versierd en verlicht, waar rondom werd gedanst.

Het meifeest zou zo massaal zijn gevierd dat er een verbod kwam op het kappen van levende bomen.

“Een dorpsfeest met dans rond de Meiboom”

Pieter Breughel de jongere (1564-1638)

In de zuidelijke Nederlanden maakten de gilden er jaarlijks een groot feest van, dat uiteraard in de plaatselijke herberg werd gevierd.

“Rechts van de tapkast stond een lange eiken tafel, beladen met een berg van glanzend-bruine, ovenwarme krakelingen. Daarnaast de rekken met lange Goudse pijpen en stenen potten, vol van ’t edele toeback. En aan de andere kant de fiedelaars en pijpers, gewone muzikanten, maar die in ’t groot rumoer van hand- en hakgeklap ontstegen aan de dagelijkse sleur. Die morgen hadden ze de Mei gehaald, diep uit het bos, die later op de dag - versierd met strikken en oktoberbloemen - het middelpunt was van het dansen op de Markt.”

Van dit alles is in de voorhanden zijnde boeken over de geschiedenis van Zwijndrecht niets te vinden. Toch is het vieren van de eerste meidag niet helemaal aan Zwijndrecht voorbij gegaan, getuige het volgende krantenbericht, dat ons door Peter Dillingh is toegezonden.

Zwijndrecht, 3 mei. Wat men in sommige andere streken van ons vaderland vindt, wordt ook nog hier aangetroffen. Het is nl. de oude gewoonte om de Meimaand te begroeten. Op den 1en Mei -dit jaar was ’t den 2en, daar den 1en op Zondag viel- trekken alhier troepen kinderen langs de straten onder het zingen van het volgende:

Den eersten Mei
Den eersten Mei
Drie viooltjes,
Een cent, een ei.

Zij hebben daarbij groene takken (Meitakken) soms versierd met linten en strikken in de hand. Dit jaar zag men slechts hier en daar een takje. Zou dit toe te schrijven zijn hieraan, dat het feest (!) meer en meer ontaardt, of dat de Mei ons zoo weinig groen gaf?

De kinderen houden voor sommige woningen, vooral winkels, stil en de bewoners, die weten waar het om te doen is, strooien eenige kleinigheid onder den troep, die door en over elkander rolt om iets daarvan te bemachtigen.

Uit: Nieuwsblad gewijd aan de belangen van de Hoeksche Waard, IJsselmonde, Kralingen & Vlaardingen, Ao 1887 (Tiende jaargang), No. 973, Woensdag 4 mei 1887.

Een onbekend lofdicht over Nederhoven

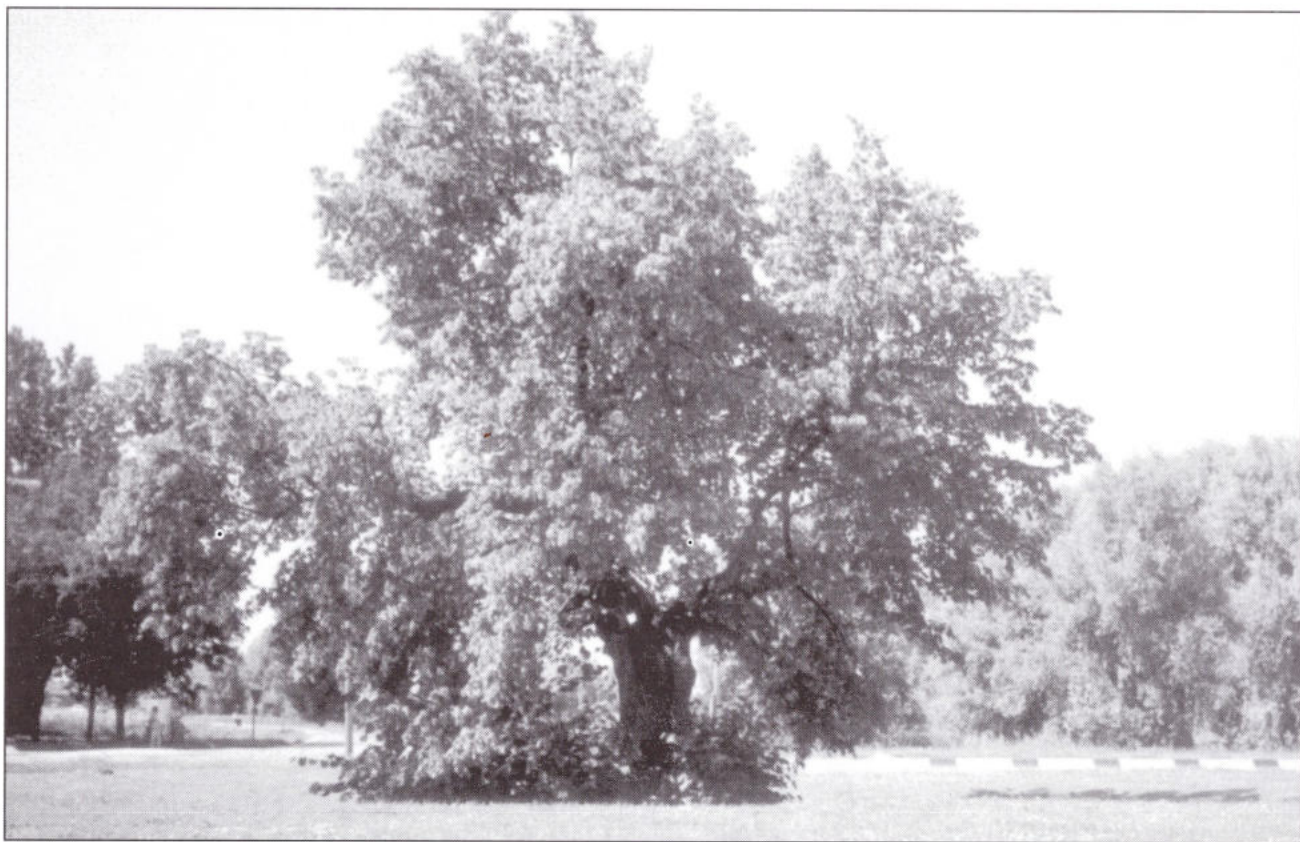
De Lindt en de lindeboom

De monniken van Eemstein moeten een mooi uitzicht hebben gehad op de oude lindeboom die schuin tegenover hun klooster aan de andere kant van de Devel het landschap sierde.

Sinds mensenheugenis had die boom daar gestaan, zo markant dat in de oudste vermeldingen het hele gebied er omheen naar die boom was vernoemd. Zelfs voor de herbedijking van 1332 was er al sprake van een poldertje 'de linde' bij de Devel. Zo lezen we in een acte uit 1290 dat graaf Floris V leenrechten verleent aan Willem Sonderland "in die Linde en in den polre en in Engeland [smal land] tusschen Duvel [Dubbel] en Devel".

Na de herbedijking van 1332 werd de naam Linde iets verbasterd en gesplitst in Groote Lindt en Kleine Lindt, maar zelfs in die naam blijft de boom, waarnaar het gebied is genoemd, goed herkenbaar.

Die lindeboom aan de Devel was overigens meer dan een simpel sieraad in het landschap. Er wordt wel verondersteld dat de boom van origine een

*De Lindtse lindeboom in de zomer van 1999.
Op de achtergrond de bomen bij Eemstein.*

een gerechtsboom is geweest waar de oudste bewoners vergaderden en rechtspraken. Tot nu toe zijn in de oude geschriften en documenten geen mededelingen gevonden over dergelijke activiteiten bij de oude boom. Wel zijn er duidelijke aanwijzingen dat de boom eind 16e eeuw een nieuwe functie kreeg.

Nederhoven en de lindeboom

Eind 16e eeuw verwierf de Dordtse koopman Mathijs van Nederhoven de boom en het langgerekte stuk grond tussen de dijk en de Devel waarop de boom stond. In 1597 legde hij hier een fraaie buitenplaats aan, die zoals gebruikelijk, naar de bouwheer 'Nederhoven' werd genoemd. Het huis van die buitenplaats liet Mathijs onder aan de dijk bouwen, waarbij een voetpad naast het huis naar de oude boom en de Devel leidde. Opmerkelijk bij dit alles is dat Mathijs van Nederhoven oorspronkelijk uit een grensstadje aan de Maas kwam, dichtbij Maastricht gelegen. Dit grensstadje was ook naar een boom genoemd: Maaseyk. In feite was Maaseyk ontstaan bij het oude Willibrordus-kapelletje op de plek die nu Aldeneik wordt genoemd. Hier had de Wodansbron gelegen waar Willibrord in de 7e eeuw het evangelie verkondigde en waar hij de vroegste bekeerlingen doopte. Wellicht had hij als eerste daad de oude 'heidense' Wodanseik bij de bron omgehakt. Die eik werd later vervangen door lindebomen, die nu nog steeds hun takken en dichte bladerendak hoog en beschermend boven het kapelletje en de bron uitstrekken. Vermoedelijk stonden die lindebomen er al in de tijd van Mathijs van Nederhoven. Wanneer Mathijs vanuit Maaseyk is vertrokken om zich in Dordrecht te vestigen, is niet helemaal duidelijk. Er zijn aanwijzingen dat dit tijdstip voor 1572 moet hebben gelegen. Wellicht dat mooie herinneringen aan de lindebomen bij Maaseyk hebben bijgedragen aan zijn besluit om zijn buitenplaats te bouwen vlakbij de grote Lindtse lindeboom aan de Devel. Daar ging de boom ongetwijfeld een nieuwe rol vervullen als een van de bekoorlijkheden van de buitenplaats. Van onder zijn lommerrijke bladerdak hadden de buitenplaatsbewoners en hun bezoekers op warme zomerdagen een fraai uitzicht over de dromerige Devel en de daarnaast gelegen weilanden en akkers.

De Zwijndrechtse Waard als 'lusthof' voor stedelingen

Dat Mathijs van Nederhoven, en na hem nog vele anderen, een plekje koos in de Zwijndrechtse Waard was niet zo verwonderlijk. De Zwijndrechtse Waard was van nature voorbestemd voor het herbergen van 'vermaeckelijke hofsteden' en 'plaisante lusthoven', zoals buitenplaatsen in die tijd werden genoemd. De Devel en de Waal waren door de afdamming rustige riviertjes geworden met lommerrijke verkoelende plekjes aan het water en diepe vergezichten over de landelijke omgeving. Verder had de inpoldering gezorgd voor goede grond, geschikt voor prachtige tuinen met kunstig geknipte bomen, exotische bloemen en uitheemse vruchten. En natuurlijk was er ook de dijk. Die bood niet alleen een veilige bescherming maar ook een prachtig gezicht op Dordt en op de levendige rivier met zijn drukke scheepvaart. Al deze bekoorlijkheden lagen voor de Dordtse stedeling op slechts korte afstand verwijderd en waren gemakkelijk over de rivier bereikbaar.

Hofdichten over buitenplaatsen

Naar de vele genoegens die een buitenplaats bood, hoeven we niet te gissen. Dat komt omdat enkele buitenplaatseigenaren of hun bezoekers dat uitvoerig hebben beschreven, meestal in de vorm van een lang gedicht. Zoals eerder opgemerkt werd in die tijd het woord buitenplaats niet gebruikt. Hofstede en lusthof waren de meest gebruikte namen voor zo'n buitenverblijf. Daarom wordt een gedicht waarin de hofstede centraal staat, een 'hofdicht' genoemd.

In een hofdicht wordt zo'n hofstede bezongen, meestal door de eigenaar zelf. De tuin en de natuur staan daarbij in het middelpunt. De genoegens van het buitenleven worden natuurlijk breed uitgemeten. Maar ook de realiteit van de noeste arbeid, nodig om de hof te scheppen en te onderhouden, wordt niet vergeten. De drie bekendste 17e-eeuwse dichters die hun eigen buiten hebben bezongen, waren Constantijn Huygens, Jacob Westerbaen en Jacob Cats. Met name het hofdicht dat Constantijn Huygens schreef over zijn Voorburgse hofstede Hofwijck heeft grote bekendheid gekregen en is nog steeds een belangrijke informatiebron over vroegere buitenplaatsen.

Constantijn Huygens had een belangrijke positie aan het Oranjehof: hij was de secretaris van prins Frederik Hendrik en van Willem II en raad en

Constantijn Huygens

rekenmeester van Willem III. Tegelijk was hij een begaafd musicus, dichter en kunstkenner. Zijn adviezen aan Frederik Hendrik bij de bouw van diens belangrijke Rijswijkse buitenplaats 'het Huis te Nieuburg' werden zeer gewaardeerd. Om alle beslommeringen van het Haagse Hof te kunnen 'wijken' [ontvluchten] had hij in Voorburg aan de Vliet zijn eigen hofstede 'Hofwijck' laten bouwen. In die buitenplaats had hij, naar

eigen ontwerp, het menselijke lichaam uitgebeeld. De mens was immers de kroon van Gods schepping, mooiere vormen waren dus niet denkbaar. Geen wonder dat de buitenplaats zeer spraakmakend werd. Voor de trotse eigenaar Constantijn was er dus alle aanleiding om in 1653 zijn buiten uitvoerig te beschrijven in een hofdicht dat wel 2.835 versregels lang werd. Daarin kunnen we lezen hoe Constantijn geniet van de vele vogels die net als hij de herrie van de stad zijn ontvlucht en nu in zijn bomen het hoogste lied zingen. De vogels zwijgen alleen als een van Constantijns vriendinnen, beroemd om haar mooie stem, in de tuin van Hofwijck haar prachtige liederen zingt. Ongetwijfeld heeft zij van haar gastheer een flesje met parfum gekregen. Dat 'riekende water' had hij, naar eigen recept, zelf gemaakt uit de fijne blaadjes van de rozen die op Hofwijck zo heerlijk geuren. Gasten zijn op de buitenplaats altijd welkom. De lange rij bomen van de twee lanen vormen als uitgestoken armen met handenvol lindebloesems de toegang en heten de gasten welkom. Noch de eigenaar en zijn gezin, noch de gasten hoeven zich te vervelen. Er wordt gemusiceerd en er worden spelletjes gespeeld zoals kegelen en papegaaischieten. Ook wordt er gegeten, vooral van de zelfgekweekte en dus 'ongekochte' producten. Daar is de gastheer zeer trots op: fruit en groenten uit eigen tuin en vis uit eigen vijver. Hoogtepunt voor de gasten is een wandeling door de boomgaard, waarbij ze zelf mogen plukken van de kersen, appels en peren. Ook het voeren van diepzinnige gesprekken, zittend aan het verkoelende water van de Vliet, hoorde bij de geneugten van de buitenplaats.

Dat Constantijn de hele week uitkeek naar de zaterdag, de dag waarop hij weer naar zijn buitenplaats kon, spreekt vanzelf. Helaas lukte dat niet altijd, zeker niet in de jaren dat de strijd tegen de Spanjaarden Holland en de Oranjeprins in beslag namen. Daardoor was Constantijn ook vaak elders, op oorlogspad met Frederik Hendrik. Op die tochten kwamen zij ook zo nu en dan door Zwijndrecht op weg naar het zuiden. Dat blijkt uit het dagboek dat Constantijn jarenlang heeft bijgehouden. Daarin noteert hij bijvoorbeeld dat hij op 27 mei 1645 in Zwijndrecht is. Ze zijn op weg naar Breda, dus vaart het gezelschap met het Zwijndrechtse veer over naar Dordt.

Een goede vriend van Constantijn Huygens was Jacob Westerbaen. Westerbaen was een Haagse dokter, die een rijke weduwe had getrouwd

waardoor hij zich vervolgens onbekommerd kon wijden aan zijn buitenplaats Ockenburg, die hij liet aanleggen in het duinzand bij Loosduinen. Hij kreeg grote bekendheid door het fruit dat hij op die lastige zandgronden wist te kweken. Ook Westerbaen schreef een fraai hofdicht op zijn Ockenburg. Dat gedicht uit 1654 was wel niet zo lang als Hofwijck, maar telde toch zeker honderden regels.

Tenslotte nog enkele woorden over de hiervoor als derde genoemde dichter Jacob Cats. Hij kocht op latere leeftijd de buitenplaats Sorghvliet bij Den Haag. In zijn hofdicht 'Ouderdom en Buyten-leven' bezingt hij in 1655 de genoegens die men ook in de ouderdom kan beleven van het landleven en van een buitenplaats. Dat hij om een bijzondere reden op hoge leeftijd Nederhoven heeft bezocht, zal nog uit het vervolg blijken.

Een hofdicht over Nederhoven

Een minder bekende hofdichter was de in 1622 in Dordrecht geboren, en in 1676 overleden, Johan van Someren. Hij werd rechtsgeleerde en raadspensionaris te Nijmegen, waar hij de buitenplaats Groepsteyn bewoonde. In 1660 publiceerde hij zijn gedichtenbundel 'Uytspanning der vernunften, Bestaende in Geestelijcke en Wereltlijcke poesij'. Uiteraard bevat die bundel een hofdicht op zijn eigen buiten Groepsteyn. Maar voor de lezer die speciaal in de historie van Zwijndrecht is geïnteresseerd, bevat de gedichtenbundel een andere verrassing. Enigszins verloren tussen enkele andere gedichten staat daar ineens een gedicht over de buitenplaats Nederhoven. Johan van Someren had die buitenplaats bezocht en was daarvan zo onder de indruk dat hij er een aantal dichtregels aan wijdde. Die regels bevatten een aantal interessante en tot nu toe onbekende details over Nederhoven. De leukste verrassing is echter dat ook de lindeboom van Nederhoven wordt genoemd. Die lindeboom blijkt een mooie functie te vervullen, die Van Someren met genoegen noteerde.

Voordat het gedicht volledig zal worden weergegeven, volgen eerst enkele wetenswaardigheden over de belangrijkste bewoners van Nederhoven. Zo komen we vanzelf de bewoner tegen die de gastheer was toen Johan van Someren Nederhoven bezocht. Ook het bezoek van Jacob Cats aan Nederhoven zal dan even ter sprake komen.

De bewoners van Nederhoven

De buitenplaats Nederhoven in de Lindt was tot nu toe een van de meest mysterieuze buitenplaatsen van de Zwijndrechtse Waard. Er was vrijwel niets meer van bekend, hooguit de plek onder aan de Lindtse dijk waar het ooit had gelegen en waar nu een lelijk industrieterrein zijn uiterste best doet om voorgoed de herinnering weg te vagen aan dat fraaie huis en de mooie tuinen van weleer vol landelijke genietingen en arcadische rust. Een speurtocht naar de vroegere bewoners van Nederhoven bleek verrassend veel boeiende informatie en verhalen op te leveren.

Over de hiervoor reeds genoemde bouwheer **Mathijs van Nederhoven** deden enkele suggestieve verhalen de ronde. Tot nu toe dachten we steeds dat hij protestant was en vanwege de geloofsvervolgingen was gevlucht uit Maaseijk bij Luik, dat hij zich in Dordrecht vestigde, Nederhoven bouwde en dat hij vervolgens stierf zonder kinderen na te laten. De historische werkelijkheid bleek op veel punten anders. Mijn tocht naar de archieven van Maaseijk leerde dat de grootvader van Mathijs, de schout van Maaseijk was, die fanatiek deelnam aan het vervolgen van de aanhangers van de nieuwe geloofsleer. De vader van Mathijs, Tielman van Nederhoven, was ongetwijfeld evenals Mathijs zelf, katholiek. Dat Mathijs met twee van zijn Maaseykse neven naar het, ook voor katholieken, tolerante Dordrecht kwam, vond zijn oorzaak in de economische malaise die Maaseyk had getroffen. In Dordt hoopte Mathijs zijn houthandel voort te zetten en dat lukte zo goed dat hij als rijke koopman in 1597 zijn buitenplaats kon bouwen in de Lindt. Toen Mathijs kort daarna in 1602 overleed, werd hij in de Augustijnenkerk van Dordt begraven. Daar vond ik onlangs tot mijn verrassing zijn grafsteen terug. Volgens het grafboek werd tijdens zijn begrafenis zowel de klok van de Grote Kerk als die van de Augustijnenkerk geluid. Mathijs was immers een belangrijk Dordtenaar geworden, deken en officier van het St. Jorisgilde en gehuwd met Cornelia van Beverwijck, een dochter uit een belangrijke Dordtse familie. Toen de nalatenschap van Mathijs moest worden geregeld, bleek dat hij een buitenechtelijke zoon had, die Mathijs Mathijszoon werd genoemd. Er was echter geen spoor van rancuneuze gevoelens, noch bij de weduwe noch bij de verdere familie. Mathijs Mathijszoon kreeg van de familie, volgens een notariële akte, uit genegenheid, een jaargeld uit de erfenis mits hij zou trouwen met een

Mathijs Pompe van Slingeland met zijn tweede echtgenote Maria Elisabeth Musch en dochtertje uit eerste huwelijk.

eerzame dame en zich in alle opzichten keurig zou gedragen. En zo geschiedde. Dat deze buitenechtelijke zoon als een volwaardig familielid werd beschouwd, bleek ook toen hij stierf. Hij werd namelijk begraven bij zijn vader in diens graf in de Augustijnenkerk.

De volgende belangrijke eigenaar en bewoner van Nederhoven was weer een houtkoper, namelijk **Mathijs Pompe van Slingeland**. Tijdgenoten melden dat hij Nederhoven aanzienlijk heeft verfraaid en vergroot. Mathijs leefde van 1621 tot 1679. Hij was een broer van Michiel Pompe die op Meerdervoort woonde. Blijkbaar wilden de broers dicht bij elkaar blijven. Dat gold ook voor de vrouwen die zij trouwden. Michiel Pompe

van Meerdervoort huwde met zijn buurmeisje Adriana van Beveren die op Develstein woonde. Mathijs Pompe trouwde vijf jaar later met haar zus Mondina van Beveren. Over Mathijs Pompe ben ik veel te weten gekomen dankzij zorgvuldig bewaarde oude familiedocumenten. Daarin bevond zich een 17e-eeuws geschriftje vol wetenswaardigheden uit het leven van deze Mathijs, geschreven door zijn tante Alida van Beveren. Zij noteerde vol bewondering alles wat haar lievelingsneef ondernam tijdens zijn leven. We lezen over de grote Europa-reis die hij, evenals zijn welgestelde leeftijdgenoten, maakte als een soort afsluiting van zijn opvoeding en opleiding. Als aardige anekdote vertelt tante dat Mathijs op de terugreis Parijs aandoet om in die modieuze stad zijn huwelijkskledij te bestellen. Ook vernemen we dat Mathijs, na het overlijden van zijn eerste vrouw, hertrouwde met Maria Elisabeth Musch, de kleindochter van de beroemde dichter Jacob Cats. Zo komen we ook te weten dat een van hun kinderen werd geboren op Nederhoven. Omdat de pest in Dordrecht heerste, was

Jacob Cats

vader Mathijs met zijn hoogzwangere vrouw uit Dordt weggevlucht naar zijn Lindtse buitenplaats. Hier kwam toen al spoedig de kleine Elisabeth Jacoba ter wereld. De pasgeborene werd kort daarna ten doop gehouden in het kerkje van Kijfhoek, dat dicht bij Nederhoven lag. Bij die doop was als peetvader aanwezig de hoogbejaarde grootvader Jacob Cats. Leuk om te weten dat ooit een van de meest befaamde dichters van Nederland aanwezig was binnen de muren van dit fraaie kerkje in de Zwijndrechtse Waard. Uiteraard was Jacob Cats toen ook te gast op Nederhoven. Misschien bezocht hij bij die gelegenheid ook wel Develstein, het Develstein van de kunstminnende Van Beveren die Jacob Cats zeker heeft gekend toen hij nog raadspensionaris van Dordrecht was. Een andere gast die Mathijs Pompe op Nederhoven bezocht, was Johan van Someren, die over dit bezoek het eerder gemelde gedicht schreef. Dat gedicht zal hieronder als afsluiting aan de orde komen.

De laatste belangrijke bewoner van Nederhoven was **Samuel Beijer**, een regent die burgemeester was van Rotterdam in een tijd vol onrust en oproer. Vooral de ongelukkige onthoofding in 1690 van een onschuldige adelborst door de corrupte en zeer gehate baljuw van Rotterdam deed de vlam in de Rotterdamse pan slaan, wat uiteindelijk zelfs leidde tot het tijdelijke ontslag van Samuel. Veel rust bracht daarbij de buitenplaats Nederhoven de genoemde Samuel ook niet en dat had hij een beetje aan zichzelf te wijten. Voor Nederhoven lag een stoep en een haventje dat bij Nederhoven hoorde. Samuel had veel last van buurtbewoners die de stoep gebruikten voor transport van zware dingen waardoor Samuel met hoge reparatie- en onderhoudskosten kwam te zitten. Dus verzocht hij de hoogheemraden van de Zwijndrechtse Waard om een slagboom te mogen aanbrengen. De buurtbewoners namen wraak door aan dezelfde hoogheemraden te schrijven dat ze zo'n last hadden van de notenbomen die aan de dijk stonden. Steeds als de eigenaar de noten kwam rapen beschadigde hij het talud waardoor zij weer voor de reparatiekosten moesten opdraaien. Of de hoogheemraden die bomen niet konden laten omhakken, of de eigenaar dwingen de reparatiekosten van de dijk te laten betalen. Het zal duidelijk zijn dat die notenbomen van Samuel Beijer waren, de buitenplaatsbewoner die zo onaardig was geweest om een voor de buurt hinderlijke slagboom te plaatsen. Veel onrust ondervond Samuel ook in zijn privé-leven. Zijn minderjarige dochter Anna Sara werd zwaar

verliefd op de Dordtse burgemeester Hugo Repelaer en uiteraard wilden ze trouwen. Vader Samuel wilde echter geen toestemming geven. Dus gingen Anna en Hugo ongehuwd samenwonen, wat in die tijd op zijn zachtst gezegd hoogst onfatsoenlijk was. Toen ze twee kinderen hadden gekregen, gaf vader Samuel uiteindelijk toch maar toestemming voor een officieel huwelijk. Na dat huwelijk kwam ook de aap bij vader Samuel uit zijn gierige mouw. Toen bleek dat Anna Sara's moeder, die al veel eerder was overleden, in haar testament had bepaald dat dochter Anna Sara op het moment van haar huwelijk f 50.000 uit de erfenis van haar moeder moest krijgen. Vader Samuel weigerde vervolgens echter om die f 50.000 aan zijn dochter af te staan. Hij beweerde dat het zojuist alsnog officieel gesloten huwelijk van zijn dochter met die Dordtse burgemeester niet echt rechtsgeldig was door vormfouten. Het werd een jarenlange rechtzaak die tot de hoogste rechter werd uitgevochten. Uiteindelijk kwam het allemaal toch wel goed, alleen toen was Anna Sara al overleden. Met Nederhoven kwam het niet echt meer goed. Na Samuels dood werd de buitenplaats verkocht aan enige landlieden, die uiteindelijk het prachtige huis en de fraaie tuin sloopten om er weiland van te maken. Meer dan anderhalve eeuw hebben de brokstukken van het afgebroken huis nog in dat weiland gelegen tot ze uiteindelijk werden gebruikt voor een tuinderswoning. Die is inmiddels ook al weer gesloopt door de niet te stuiten Zwijndrechtse nieuwbouw die al zoveel waardevols heeft weggevaagd.

Het enige dat nog resteert van Nederhoven is een mooi ornament van Benthuiser zandsteen, een steen waarin een prachtig acanthusblad is uitgehouwen. Het is een steen waarvan de originele functie even mysterieus is als het uiterlijk van het huis zelf. Over de bewoners van Nederhoven weten we inmiddels veel meer. Hoe het huis er precies heeft uitgezien, blijft echter nog steeds in het verleden verborgen. Het recent herontdekte gedicht van Johan van Someren licht daarbij enkele kleine tipjes van de sluier op. Dat zulke vondsten nog steeds gedaan worden, geeft hoop dat ooit wellicht nog meer volgt.

Het hofdicht over Nederhoven

De inhoud van een 17e-eeuws gedicht is voor de huidige lezer meestal redelijk te volgen. Wel wordt van die lezer enig doorzettingsvermogen

gevraagd, maar het resultaat is vaak de moeite waard. In ieder geval heeft het gedicht over Nederhoven een voordeel: in tegenstelling tot vele andere hofdichten die vaak honderden regels tellen, telt dit gedicht slechts 58 regels. Hieronder volgt eerst een korte samenvatting van de inhoud van het gedicht. Omdat dit artikel slechts een globale kennismaking beoogt, wordt daarbij niet ieder woord en zin verduidelijkt. Daarna volgt de volledige tekst van het gedicht zelf.

De dichter [Johan van Someren] beziet eerst op enige afstand de buitenplaats Nederhoven die hij met een bezoek vereert. Hij noemt het een lustprieel in Zuid-Holland, dat zich mag verheugen in de bijzondere gunst van de huidige eigenaar [Mathijs Pompe van Slingeland]. Het uitzicht wordt enigszins belemmerd door de jonge aanplant. Die jeugdige bomen zijn duidelijk geplant voor de komende generatie: de kinderen van de huidige eigenaar. De aandacht valt vervolgens op een vijver. Wat is daarin te zien? Zijn het dienstmeisjes van albast die in stenen kruiken water halen? In het water blijken vele, met name genoemde, soorten vis te zitten, direct ter beschikking voor kok en keuken. Handig dus voor als er onverwacht bezoek komt.

De grachten en de omhoog staande bruggen vormen een barrière op weg naar de binnenhof en de gastheer. Als de valbrug neergelaten is, talmt de dichter toch nog even. Hij ziet de waakhond, maar bedenkt dat die hond geen bedreiging vormt. De hond kent immers de vrienden van zijn baas. Verder lopend wordt de dichter zeer verrast door de pracht van wat hij ziet. Een en al lusthof, mooier dan die van een prins. Het is ook een lusthof voor de mond van de jonge juffertjes, boordevol kersen en abrikozen, naast sierlijke bloemgewassen.

Daar komt de gastheer, die de bomen heeft geplant en het fruit gekweekt. Hij spreekt een welkomstwoord en leidt de gast naar een prieel dat kunstig in de lindeboom is gemaakt. In het huis zelf komt de dichter ogen te kort, zovele kamers en andere ruimten. De trap glimt zozeer dat de dichter bang is dat hij zal uitglijden en [met een kleine woordspeling op de naam Nederhoven] zal “nederstorten”. De dichter vraagt zich af of zelfs prins Frederik Hendrik in zijn weelderig paleis [Nieuburg] te Rijswijk wel zo’n mooie zaal heeft als die hier in Nederhoven. En zou zelfs zijn echtgenote Amalia [van Solms] niet maar wat graag het prachtige Den Haag ontvluchten om naar Nederhoven te komen? Het oog van de dichter

verdwaalt in al die glans. Gelukkig staat de koets alweer gereed en laat hij dit Belvédère in de avond achter. Maar de dichter belooft spoedig weer te keren, in zijn dichtregels, die aan dit buiten welbesteed zullen zijn. Daarmee volgt hij, althans als de snaren van zijn lier niet springen, Hofwijck na en de luit van Ockenburg. Deze laatste twee gedichten [van Huygens en Westerbaen] slaan volgens Van Someren wel een erg hoge toon aan, waarmee hij bedoelt dat ze zich schuldig maken aan dichterlijke overdrijving. De dichtregels die uit zijn ganzenveer vloeiden, zijn daarentegen realistisch en beschrijven vooral de werkelijkheid.

In-leydingh op Neder-hoven Huys van den Wel-edelen Heere Mathys Pompe, Heer van Slingelandt, Dortsmonde & Balliu van Zuyd-Hollandt [...]

*Zuyd-Hollands Lustprieel doorluchtig Nederhoven
Bemoedicht door de gunst, die u uw Planter bied
Ey! laet u groen tapijt een weynich op-geschoven
Terwijl myn keurich oogh u Heerlickheyt besiet,
u dreven eens door-gaet, die tot den Hemel reycken
u toppen over-kijckt, gevlochten onder een
Die 't Sonne-oog weerstaen, geen regen-buy doet weyken
Schoon van een Noorder-wint, en hagel over-streen:
u jong en jeuchdig hout, doet my 't gesicht vermind'ren,
Ter ed'ler ry geschickt, geschakelt door malkaer
En seyt, wie dat ons siet: wy staen hier voor de Kind'ren,
Ons Meester heeft het zyn, syn Kind'ren komt het haer.
Wat toont Sich in dees Bron? Albaste water-maegden?
Die 't water op haer hals, in steene Korven, laen,
En werpent Triton toe, dat Cytbaru behaegden
En doet van lachen noyt den min-God sich verstaen.
Wel hoe, wat 's dat geseyd? het water toont syn Gasten,
Die 't eerst verborgen hield, den Baers, de Post, de Wint,
Den Karper en den Snoeck, soo wy den Heer verraschen
naar 'k speur me hier ter yl, voor Kok en Keuken vint.
Hier staen ick dus gebot, het water staect myn gangen
De bruggen staen om hoogh, de grachten bieden weer;
Laet pin en -ketting los, loop Bartel, wy verlangen
Te sien den binnen-hof, en in den hof de Heer.*

Daer valt de val-brugh ne'er, stap over, neen, wy toeven,
 Het wachten is hier best, Leeu houd hier goede wacht,
 Die 't waken is gewent voor schellemen en boeven,
 waer op syn Heer gerust, verslijt den stillen nacht.
 Voor myn is geen gevaer, den Hond die kent de Vrinden,
 Wat glantz omringht myn oogh, heeft dit den kunst gebout?
 Waer is een Princenthuyt oyt heerlicker te vinden
 van binnen enckel hof, een lust-hof voor de monden
 vant jeuchdich juffer-volck, verslingert op 't gesicht,
 Vol kers, vol abrikoos, vol milkaton gevonden
 Daer 't aerdich bloem-gewas staet cierlijck op-gericht.
 Sta stil, daer is hy selfs, die boom en fruyt geplant heeft,
 Zyn woort is: welkom Heer, ick heb u langh gewacht:
 Leyd my in zijn Prieel, al-waer hy hert en hand geeft,
 Dat op een Linde-boom staet konstich uyt gewracht
 Dat's niet, wy treden voort door konincklycke paden,
 En naed'ren Slot, de Huys, de poort wert opgedaen,
 Wie kan in dit Gebou syn keurich oogh verzaden
 Daer soo veel kamers en zaletten open staen?
 U trap betreed ick niet, ick schrik voor 't neder-storten,
 S'is my te glad geboend, doch soo het soo moet zijn,
 Den arbeid van u bo'on, door 't plengen van u wijn
 Wel, waer geraeck ick nu, heef Fred'rick in de zanden
 van 't weelich Rijswyck oyt wel sulck een zael gesien?
 Sou Vrouw Amelia uyt d'uytgeboste landen
 van 't prachtich Haechje niet na Nederhoven vlien?
 Myn oog verdwaelt in glantz, ick laet u Bel'videre
 van avond staen alleen, de koets is al gereed.
 Ick sweer, ick sal aen u op 't eerste weder-keeren,
 Betoonen dat myn rijm aen u sal zijn besteed:
 En soo myn dove Lier haar snaren niet en springen
 Soo volch ick Hofwijck naer, en d'Ockenburgsche Luyt,
 Myn Gans was noyt beschaemt, by 't Swaen-gezangh te singen
 Slaen sy de toon wat hooch, ick zingh de waerheyt uyt.
 Uit: 'Uytspanning der vernunften, Bestaende in Geestelijcke en
 Wereltlijcke poesij' door Johan van Someren (1660).

Johan van Someren

Overige literatuur:

Drs. C.L. van der Leer, Nederhoven, een lusthof voor houtkopers en regenten, in: *Zwijndrechtse Wetenswaardigheden II* (1998).

Drs. C.L. van der Leer, Constantijn Huygens, een hoveling als hovenier in: *Historisch Voorburg* (1996).

Dr. L.J. Pons, De oorspronkelijke hoevenverkaveling van de Ambachtsheerlijkheden van de Zwijndrechtse Waard, in: *Zwijndrechtse Wetenswaardigheden II* (1998).

Kees van der Leer

DE VERENIGING OUD MILITAIREN 1940-1945

Inleiding

Hieronder volgt wellicht het laatste stukje geschiedenis van ons dorp met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog wat nog niet beschreven en gepubliceerd is. Nu de oorlog bijna 55 jaar achter ons ligt en de 4 mei herdenking aanstaande is, leek het de redactie (als een soort herdenking) gepast onderstaande artikelen te plaatsen.

Op de valreep werd dhr. W. Sturru geïnterviewd door ons lid dhr. G. van Halem over “De Vereniging Oud Militairen 1940-1945”. Met op de “valreep” bedoelen we dat bijna alle leden intussen overleden zijn en ons dus niets meer kunnen vertellen over de genoemde vereniging. De vereniging is in 1995 opgeheven. Alleen de heren v.d. Linden en van Wingerden (Canada) als waarschijnlijk laatst levende leden, konden ons nog e.e.a. vertellen, resp. schrijven over dit onderwerp. Alleen het gedeelte over de reunie van het tweede regiment wielrijders hebben we uit het schrijven van dhr. van Wingerden overgenomen. Het overige komt al in de rest van het verhaal voor of valt buiten het bestek van dit onderwerp. Uiteraard gaat alles in ons oorlogsarchief.

Met dank aan de heren M. v.d. Linden, G. van Halem B. van Wingerden en mevr. Verseveldt publiceren we onderstaande geschiedenissen.

Redactie H.I.Ambacht

DE VERENIGING OUD MILITAIREN 1940-1945

Een stukje recente historie uit de Ambachtse geschiedenis.

In de laatste Swindregt Were van 1996 las ik een interview met de heer Biesbroek over het Ambacht van vroeger. Op dat moment realiseerde ik me dat ook aan mijn vader ooit is gevraagd om een interview, speciaal gericht op de Vereniging Oud Militairen 1940, waarvan hij, vanaf de oprichting in 1945, secretaris was. Wat de reden was dat hij weigerde om aan het interview medewerking te verlenen is, mij nooit duidelijk geworden. Eigenwijsheid, Bescheidenheid? Wie zal het zeggen?

Toen ik het hoorde, kon ik hem er niet van overtuigen om het alsnog te doen. Argumenten als unieke vereniging, stukje recente historie van Ambacht, het kon hem niet over de streep halen. Omdat de Oud Militairen

een stukje van mijn jeugdherinneringen waren, immers ik heb jaren voor mijn vader de contributie opgehaald in een deel van het dorp, besloot ik om hem te interviewen. Ik vond het zonde om zo'n unieke groep binnen de Ambachtse gemeenschap in de vergetelheid weg te laten zakken.

Ik heb enthousiast een aantal vragen op papier gezet en ze vervolgens niet aan hem gesteld. Druk, vergeten, noem alle bekende argumenten maar op. Mijn vader is kort voor de laatste kranslegging in 1995 overleden.

Na deze laatste kranslegging besloot men tot de opheffing van de vereniging van oud-militairen. Oorzaken waren te weinig leden en geld om deze 50-jarige traditie en even zovele kransen voort te zetten.

Het lezen van het interview met de heer Biesbroek bracht alles weer bij me boven. Ik besloot alsnog om op papier te zetten wat ik van de vereniging wist en om het met pa geplande interview te houden met Wim Sturru, de laatste en langst zittende voorzitter van de vereniging, lid vanaf het begin en één van de weinigen die bij alle kransleggingen aanwezig was. De man die ik me herinnerde als de man die één keer per jaar met mijn vader op de begraafplaats violen ging planten bij de herdenkingsnaald.

Op 30 december 1996 sprak ik de inmiddels 81-jarige Wim Sturru in zijn woning aan het Banckertplein.

Hij vertelde dat bij een vergadering in de Openbare School aan de Hoogtstraat, waarvoor ongeveer 400 Ambachters uitgenodigd waren, die in de oorlog in Nederland gevochten hadden of voor de oorlog gemobiliseerd waren geweest, de Vereniging Oud Militairen 1940 werd opgericht. De vereniging kreeg als doel het oprichten van een gedenknaald op de begraafplaats, toen nog alleen aan de Kerkstraat, ter nagedachtenis aan de vier militairen die hun leven lieten bij de strijd om de "Vergeten Brug" tussen Alblasterdam en Ambacht. Uit het kasboek blijkt dat de collecte op 6 mei 1945 een totaal bedrag opleverde van f 522,52½.

Een ander doel was het jaarlijks tussen 10 en 14 mei herdenken van de gevallen kameraden, d.m.v. een korte herdenkingsplechtigheid, voorafgegaan aan een kranslegging.

De naald werd gemaakt door de Ambachtse aannemer Jaap in 't Veld. (Zie pg. 92 Herinneringen Hendrik Ido Ambacht 1940-1945).

Jaarlijks werd door leden van de vereniging het graf beplant met violen.

Later gaven burgemeester en wethouders aan dat deze werkzaamheden door de gemeente werden overgenomen.

In de beginjaren begon de plechtigheid met een vergadering in de Christelijke School aan de Kerkstraat, waarna de Oud Militairen (zeker in de beginperiode statig in het zwart gekleed) onder commando van Bart van Herwaarden de dodenmars liepen naar de begraafplaats, waar de stoet zich voor de naald in tweeën splitste en zodoende een kring om de naald vormde. Na het commando “Plaats rust” werd een aantal minuten stilte in acht genomen, en de krans gelegd, waarna de stoet weer terugkeerde naar de school.

Als Sturru me dit vertelt, zegt hij geëmotioneerd: “Dat was de ziel van de vereniging”.

Later werd vergaderd in het gemeentehuis aan het Raadhuisplein en liep de stoet daar vandaan naar de begraafplaats.

De laatste jaren was er geen stoet meer. Er overleden steeds meer leden. Van de leden die overbleven, werden er steeds meer slecht ter been en het gemeentehuis ging naar de Weteringsingel, waardoor de afstand te groot werd.

De leden verzamelden zich vanaf dat moment bij de poort van de begraafplaats en gingen vandaar naar het graf.

De laatste vier of vijf kransleggingen werden niet meer afzonderlijk gedaan, maar op verzoek van de burgemeester samen met de 4 mei plechtigheid.

Vlak voor zijn overlijden (op 21 april 1995) belde je vader mij op met de woorden: “Wim, we moesten de boeken van de vereniging maar eens doornemen”. Na de dood van Jan St. Nicolaas, de penningmeester, had je vader de boeken overgenomen. We hadden te weinig geld in kas om nog een krans te kopen, maar je vader zei dat z’n oudste zoon de laatste krans zou sponsoren. Het lijkt wel of hij voorvoelde dat hij er niet meer bij zou zijn.

Tot zover het interview met de heer Sturru.

De heer Sturru toonde mij een koperen herdenkingspenning ter herinnering aan de oud militairen 1940-1945. Deze munt was ook ooit in het bezit van mijn vader. Waar die gebleven is? Joost mag het weten, maar ik zou hem graag als herinnering hebben.

Een bekende van mij die van buiten Ambacht aan de Waelneslaan kwam

wonen, haalde als herinnering op dat hij, staande in zijn voortuin, een stoet mannen met een krans richting kerkhof zag schrijden. Hij vond dat vreemd, want de dodenherdenking was enkele dagen daarvoor, op 4 mei, al geweest.

In 1994 ben ik voor het eerst naar een kranslegging geweest, als morele steun voor mijn vader die er erg tegenop zag. Er waren vier oud militairen, te weten Chiel van der Linden, dhr. Fiole uit Alblisserdam, Wim Sturrus en Wijnand van Halem. Voor mijn vader was dit z'n 49e en laatste kranslegging.

In 1996 is mijn broer naar de laatste kranslegging geweest. Er waren toen nog vier oud militairen, Chiel van der Linden, dhr. Fiole, Wim Sturrus en B. van Wingerden. (Dhr. van Wingerden schreef dat er nog vijf waren).

N.B.. Dhr. W. Sturrus overleed op 13 december 1999 op 84-jarige leeftijd.

*Links Wim Sturrus, rechts Wijnand van Halem.
Bij de gedenknaald voor de gevallenen. Mei 1992.*

Hiermee kwam een einde aan een vijftigjarige unieke traditie.

MAAND

19

ONTVANGSTEN

UITGAVEN

ONTVANGSTEN		UITGAVEN	
Transport Opbrengst collecte	522.525	Transport 12. H. A. Penning (kass.)	150.-
Opgenomen toerenlembank	50.-	Jul. 8 Toerenlembank ingeleverde	—
"	50.-	handelsbiljetten 2 stuks	100.-
Contributie (nie stand)	89.-	Sept 20 Dr. Tongeneel	5250
W. Krent en 10 andere	11.-	4 " 13 Bijdraking 1940-1945	120.-
Toerenlembank restant	100.-	1945	—
		Febr 11 kosten deblokkeering	035
		Apr 8 aanvraag deblokkeering	050
		Mei 8 kosten deblokkeering	025
		0 aanvraag deblokkeering	050
		15 juni 15 Bankrijden Fred.	962
		17 " 15 A. A. Muntel	13510
		Oct 24 Porti	030
		Nov 8 Porti	050
		Apr 1 Saldo 1946	152905
Totaal Transporteren	822.525	Totaal Transporteren	822.525

De boekhouding is in mijn bezit gekomen. Het is niet veel wat overbleef: “'n verinneweert boekie met 'n oranje kaffie, een paar losse vellegies en een sigaredoossie met 'n paar cente”.

De notulen die mijn vader vele jaren trouw heeft zitten schrijven, zijn al jaren zoek.

Het kasboek geef ik in bewaring aan het Historisch Genootschap, zodat ook in een verdere toekomst nog iets van deze unieke vereniging bestudeerd kan worden.

Gouda, 5 juni 1998

Gerard C. van Halem

REUNIE TWEEDE REGIMENT WIELRIJDERS

Een bijzonder evenement wil ik hier nog vermelden. Dit was in 1950. Dus tien jaar na die vreselijke oorlog. Wij wilden dit in mei gedenken of herdenken, dus onze vereniging besloot een reunie te organiseren voor de leden van het tweede regiment wielrijders. Ook daar is waarschijnlijk niet veel informatie van gevonden, want dit werd mij opgedragen te organiseren. Wat ik in mijn schaars beschikbare vrije tijd alleen moest doen. Dit evenement was aangekondigd in alle bladen in Nederland via het A.N.P. (denk ik). In elk geval ze zijn gekomen uit alle delen van het land: officieren, onderofficieren, manschappen. Verschillenden waren ondergebracht bij de leden van de oud-militairen.

De grote bijeenkomst was in de Nederlands Hervormde Kerk in het dorp, vandaar ging het wandelend naar de Algemene Begraafplaats voor een eresaluut bij de gedenknaald aan onze gevallen makkers.

Wij hadden de veldprediker en aalmoezenier als sprekers in ons midden en persoonlijk mocht ik daar het genoegen hebben de algemene leider te zijn. Ik heb er vele oude vrienden ontmoet. Ook nog enkele familieleden van de gevallenen. Dit waren tijden dat alles nog tamelijk vers in ons geheugen was gegrift. En, zoals u begrijpt en kunt weten, was onze actieve deelname beëindigd toen ons gezin naar Canada emigreerde in juni 1951.

B. van Wingerden. St. Catharines

AANVULLING OP HET VERHAAL VAN DHR. G. VAN HALEM EN DHR. B. VAN WINGERDEN

Bij navraag is gebleken dat er nog maar weinig mensen in onze gemeente zijn die zich deze “zwarte” stoet kunnen herinneren. De oud-gemeentebode, de heer Th. Vellekoop, herinnert zich echter deze stoet mannen nog zeer goed. Hij beschrijft ze als een trouwe groep vrienden, die plechtig en met ernstige gezichten hun jaarlijkse gang naar de oude begraafplaats maakten. Nadat de commandant, de heer B. van Herwaarden, “Geef acht”, had geroepen, zette de stoet zich in beweging met voorop de dragers met de krans. Na afloop was er koffie en een sigaar op het gemeentehuis en kwamen de verhalen van vroeger los.

Een van de nog weinige in leven zijnde deelnemers is de heer Machiel van der Linden. Deze vitale Ambachter kan zich alles nog goed herinneren en heeft tot het laatst de kranslegging bijgewoond. De speld van de vereniging Oud-militairen draagt hij nog steeds in zijn binnenzak.

Hij vertelde dat de oud-militairen de eerste kranslegging na de oorlog op 4 mei niet plechtig genoeg vonden. In de eerste na-oorlogse jaren was er voor deze herdenking namelijk zeer veel belangstelling met o.a. de schooljeugd. De vereniging voelde echter meer voor een intieme en sobere plechtigheid en dat was o.a. de reden dat zij de kranslegging tussen 10 en 14 mei hielden.

Ook gingen ze elke eerste zaterdag in mei samen met de oud-militairen uit Zwijndrecht en andere omliggende gemeenten per bus naar het dorpje Mill om daar de jaarlijkse herdenking van de gevallen militairen bij te wonen.

Op het herdenkingsmonument staan de namen van de vier omgekomen Nederlandse militairen die gesneuveld zijn bij de strijd om de brug over de Noord in 1940. Het waren:

Pieter Boomert, oud 20 jaar, Vlaardingen

Gerard van Dorth, oud 25 jaar, Zwolle

David Rijkens, oud 28 jaar, Slochteren

Cornelis van Tillaart, oud 25 jaar, St.Michielsgestel,

allen behorende tot het tweede regiment Wielrijders van de Koninklijke Landmacht, wat in allerijl vanuit Brabant richting Alblasterdam gedirigeerd was.

Enkele jaren geleden zijn hieraan ook de namen toegevoegd van de Ambachtse jongens die in Nederlands-Indië zijn omgekomen.

Deze foto is van de eerste dodenherdenking. Op de voorgrond dhr. J. Stehouwer, die naast anderen o.a. ds. Roskott, burgemeester Duiker en dhr. B. van Wingerden, namens de Oud-Militairen, een toespraak hield. Rondom de gedenknaald, mensen uit het verzet en oud-militairen.

Rechts van dhr. Stehouwer het bord op het graf van dhr. Kenneth Miller, omgekomen tijdens een luchtgevecht tussen de bemanningen van een Amerikaanse bommenwerper en twee Duitse jachtvliegtuigen op 9 maart 1944.

Hieronder staan we even stil bij deze geschiedenis.

Op 9 maart 1944 werd een Amerikaans vliegtuig, dat terugvloog van een bombardement boven Berlijn, door twee Duitse vliegtuigen beschoten. Er volgde een zwaar gevecht, waarbij de twee Duitse vliegtuigen brandend neerstortten. Het Amerikaanse toestel was zo zwaar beschadigd dat de bemanning, onder aanvoering van piloot Jim Keeffe, besloot het toestel te verlaten.

Helaas bleek dat één van de schutters dodelijk gewond was geraakt. De Liberator vloog dwars over de Noord, over de Veersedijk, over de

boomtoppen van fruitkwekerij Speelman en kwam uiteindelijk terecht op een tuinderij aan de Vrouwgelenweg. (Zie ook het boekje “De Crash van de Padvinder” van P. van der Leer). Het dode lichaam van de schutter Kenneth Miller werd in opdracht van burgemeester Duiker begraven door de begrafenisdienaar, de heer C. Bax.

N.B. Later is dhr. Miller herbegraven op het erekerkhof Margraten en uiteindelijk is zijn stoffelijk overschot teruggebracht naar zijn geboorteland Noord-Amerika.

Grote verrassing was, dat voor deze speciale gebeurtenis ook de oud-piloot Jim Keffe was overgekomen. Met veel Ambachters werden er ontroerende herinneringen uitgewisseld.

‘5 Mei 1995 - 50 jaar Bevrijding’

Het randschrift op de herdenkingspenning luidt:

“Alles is vergeefs geweest als wij vergeten”.

Nu, 55 jaar na de bevrijding, blijft deze sspreuk nog steeds van kracht.

Dienst 1940.

DECLARATIE van den Burgemeester van HENDRIK IDO AMBACHT wegens gedane betalingen voor
begrafeniskosten van de lijken van:

van Tillaart, Cornelis, gewoon dienstplichtige bij R.W. 1935 IV-148
van Dorth, Gerard, gewoon dienstplichtige bij 2 R.W. 1935 IV-115
Rijkens, David, gewoon dienstplichtige bij 2 R.W. 1932-IV-117
Boomert, Pieter, gewoon dienstplichtige bij 1 R.W. 1940-1-16

overleden den 15den Mei 1940
den 16den Mei 1940, te Hendrik Ido Ambacht.
den 16den Mei 1940
den 16den Mei 1940

Hendrik Ido Ambacht, 11 November 1940.

Begrafeniskosten	quitanctie no. 1	f. n	30.---
Lijkkisten enz.	" 2	"	53,63
Totaal			f. 83,63

Gezien en goedgekeurd ter som van drie en tachtig gulden drie en zestig cent, verklarende de ondergeteekende wĳders, dat de in rekening gebrachte bedragen niet hooger zijn dan het plaatselijk tarief en de klasse, waarin begraven is.

De Burgemeester (autoriteit, die voor de begrafenis heeft zorg gedragen),

H. Ido Ambacht

Naar waarheid opgemaakt ter som van drie en tachtig gulden drie en zestig cent, verklarende de ondergeteekende, dat vorenstaande deugdelijk en onvergolden is.

Te Hendrik Ido Ambacht, 11 November 1940

H. Ido Ambacht

5 MEI 1995 - 50 JAAR BEVRIJDING

Nederland viert feest en ook in ons dorp waren er diverse activiteiten. Er was uit alle delen van de bevolking een comité samengesteld om deze feestelijkheden te organiseren. Het Historisch Genootschap zorgde voor de indrukwekkende tentoonstelling "Oorlog en Bevrijding" 1940 - 1945 in H.I.Ambacht".

Bijzonder was dat het feestcomité alle inwoners, die zich bijzonder hadden onderscheiden in de Tweede Wereldoorlog, had uitgenodigd voor een speciale herdenking op het gemeentehuis. Alle genodigden ontvingen uit handen van burgemeester J. Broekhuis de herdenkingspenning "50 jaar Bevrijding Nederland 1940-1945".

A.J. Verseveldt-Sesselaar

GESCHIEDENIS HISTORISCH GENOOTSCHAP IN JAARTALLEN 1980-2000 EEN TERUGBLIK NAAR EIND TWINTIGSTE EEUW

Gezien het grote aantal nieuwe leden van de laatste jaren en de veronderstelde onbekendheid met de geschiedenis van het genootschap van deze leden, leek het de redactie H.I.Ambacht zinnig om ondanks dat in 1996 de geschiedenis van het genootschap al een keer beschreven is, in 't kort een terugblik te geven op de ontstane geschiedenis van het "Historisch Genootschap H.I.Ambacht". Dit overigens mede op aandringen van het huidige bestuur.

HERFST 1979. Op initiatief van de toenmalige burgemeester, ing. Hof en het gemeenteraadslid ing. Jorissen worden belangstellende via de media opgeroepen naar een vergadering te komen welke in de Delta Mavo gehouden zal worden. Het doel is de belangstelling te peilen voor de oprichting van een historische vereniging.

23/1-1980 Oprichtingsvergadering en benoeming voorlopig bestuur.

Het voorlopig bestuur bestaat uit de volgende personen

B. v.d. Velden, J. Bezemer, B.A. Schoenmaker, J.F. Schouten,
mevr. S.A. de Heer-Voerman, C. Lagendijk, P.J. Horsman.

De heer Horsman houdt een lezing over: "Mogelijkheden, moeilijkheden en onmogelijkheden aan een archief onderzoek". Ook deze vergadering

wordt gehouden in de Delta Mavo. Het voorlopig bestuur krijgt het verzoek een concept voor de statuten te maken.

16/4-1980 Op deze Algemene Vergadering worden met inachtneming van enkele wijzigingen de concept-statuten met algemene stemmen goedgekeurd en wordt verzocht een notaris te zoeken.

30/6-1980 De oprichtingsacte passeert notaris Mr. C.C. Goes te Molenaarsgraaf. Tevens vindt inschrijving plaats bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht. De naam van de vereniging luidt: "Historisch Genootschap Hendrik Ido Ambacht". De statuten zijn aldus rechtsgeldig gemaakt. De notaris deed dit i.v.m. de "aard en de doelstelling van de vereniging" voor nop.

De doelstelling zoals verwoord in de notariële acte.

v.l.n.r. staande: B.A. Schoenmaker, F. Jorissen, mevr. De Heer-Boerman, Burgemeester Hof, voorzitter P.J. Horsman.

Zittend: C. Lagendijk, J. Bezemer en B. v.d. Velden. J.F. Schouten ontbreekt.

M.H. Benschop (1^e bestuur). Met uitzondering van F. Jorissen en Burg. Hof poseert hier het complete 1^e bestuur en een deel van het voorlopige bestuur plus de initiatiefnemers.

De doelstelling zoals verwoord in de notariële acte.

Artikel 3. -----

De vereniging heeft ten doel: -----

- a. Het bevorderen van onderzoek en het opsporen en ---
verzamelen van gegevens met betrekking tot de ge-
schiedenis van streek en gemeente, alsmede het toe-
gankelijk maken van deze gegevens door uitgaven,
voordrachten, tentoonstellingen, excursies en rond-
leidingen, dan wel het steunen van deze aktivitei-
ten. -----
- b. Het ontplooiën van activiteiten dienstig tot het
beschermen van alle bestaande of eerlang als zoda-
nig aan te wijzen monumenten en beeldbepalende ----
bouwwerken met hun omgeving en natuurschoon, welke
kenmerkend zijn voor het dorpsgezicht. -----
- c. Het leveren van aktieve bijdragen tot bovengenoemde
doelstellingen, waaronder het waar nodig behulpzaam
zijn bij het in goede staat brengen of doen bren-
gen, houden of doen houden van alle roerende en on-
roerende goederen van belang voor de geschiedenis
van de gemeente. -----
- d. Het, waar nodig, in eigendom verkrijgen en/of per-
manent of tijdelijk beheren van onder punt c. be-
doelde goederen met het oogmerk deze in goede staat
te brengen en te houden. -----
- e. Al het gene dat ter verwezenlijking van voormelde
doelstelling dienstig kan zijn. -----

NB. De volledige tekst van de akte is verkrijgbaar bij de secretaris.

30/9-1980 Algemene Ledenvergadering. Op deze vergadering wordt het eerste definitieve bestuur gekozen en worden werkgroepen opgericht.

Het eerste bestuur bestaat uit: P.J. Horsman (later 1^e voorzitter), Mevr. S.A. de Heer-Boerman (later secretaresse), B. v.d. Velden (later 2^e secretaris), J. Bezemer (later penningmeester), C. Lagendijk (later P.R., redactie clubblad enz.), M. Benschop (later P.R., redactie clubblad enz.)

Het “later” slaat op het feit, dat genoemde functies pas later, in de eerstvolgende bestuursvergadering(en) verdeeld werden.

Tot zover de ontstane geschiedenis van het genootschap. We zullen u niet vermoeien met alle jaarvergaderingen, bestuursverkiezingen, recepties, minitontoonstellingen en allerlei huishoudelijke zaken te beschrijven, maar ons beperken tot de belangrijkste gebeurtenissen tussen 1980 en 2000. HERFST 1980 verschijning van het eerste “Mededelingenblad”, ons eerste periodiek. Toen nog een bosje aan elkaar geniete A-viertjes met geschiedenis en huishoudelijke mededelingen.

11/09-1982 t/m 25/09-1982. Het Historisch Genootschap neemt deel aan de viering van het 650-jarig bestaan van H.I.Ambacht met twee exposities. De een met als onderwerp de geschiedenis van ons dorp sinds 1332 die wordt gehouden in de Delta Mavo nu Walburg College. De ander beeldt oude ambachten en beroepen uit en wordt gehouden in het cultureel centrum De Schoof. Ook wordt het boek der boeken over de Ambachtse geschiedenis “Hendrik Ido Ambacht 1332-1982” ten doop gehouden. Een uitgave van het Historisch Genootschap (helaas niet meer te krijgen). Verder geeft het genootschap een bronzen en zilveren gedenkpenning uit met hanger (in beperkte mate nog verkrijgbaar).

SEPTEMBER 1982. De eerste uitgave van “Groot en Klein” komt uit. Het mededelingenblad verdwijnt en er is een echt boekje voor in de plaats gekomen. Het verschijnt twee à drie keer per jaar (nog verkrijgbaar).

NOVEMBER 1985. Het overlijden van dhr. P. Visser uit Schiedam. Het eerste lid dat het erelidmaatschap aangeboden is op grond van zijn grote verdiensten voor het Historisch Genootschap. Hij is 72 jaar geworden.

PERIODE 1982-1987. In deze periode vindt boerderij-registratie plaats met hun speciale kenmerken en bouwdata. Ook uit deze periode stammen de interviews met geboren en getogen oude Ambachters welke van tijd tot tijd in Swindregt Were verschijnen.

APRIL 1987. Er wordt een samenwerkingsverband aangegaan met de Historische Vereniging Zwijndrecht, met het doel tweemaal per jaar een periodiek uit te geven. Het zal de naam Swindregt Were krijgen. De boekjes zullen uitsluitend populair wetenschappelijk van aard zijn. Mededelingen aan de leden zullen gebeuren via een apart mededelingenblad. (Alle uitgaven nog verkrijgbaar).

SEPTEMBER 1987. De eerste landelijke Open Monumenten Dag. Het genootschap maakt deel uit van een commissie welke deze dag gaat organiseren. Naast het genootschap hebben zitting in deze commissie, de Stichting Bouquet (Volksuniversiteit), de Stichting muziek rond het Duyschot orgel en vertegenwoordigers kerkvoogdij der Ned. Herv. Kerk. Het programma is zo uitgebreid dat het ondoenlijk is om dit in het kort in dit artikel uit de doeken te doen. Schrijver dezes verwijst belangstellenden naar het archief van het genootschap. Het was kort en goed zeer geslaagd.

OKTOBER 1989. De eerste oriënterende besprekingen volgen om te komen tot de oprichting van een "Streekmuseum Zwijndrechtse Waard".

SEPTEMBER 1990. Een "Comité Open Monumenten Dag" organiseert een regionale OMD. In dit comité hebben zitting vertegenwoordigers van het Historisch Genootschap H.I.Ambacht, de Historische Vereniging Zwijndrecht, het gemeentebestuur van Zwijndrecht, de werkgroep Museum Oud Zwijndrecht en de kerkbesturen van alle Hervormde kerkgebouwen inclusief die van Rijsoord. Al deze kerken zijn te bezichtigen plus nog wat andere monumenten in de Zwijndrechtse Waard, w.o. de watertoren van Ambacht.

1991. Opening van het eerste "clubhuis" van het Historisch Genootschap. Het is gekocht van de Hervormde Kerk en is onderdeel van een rijtje vroegere diakoniehuisjes voor arme kerkleden aan de Hoge Kade. Notaris Vinken verzorgt de notariële beslommeringen.

SEPTEMBER 1992. De derde Open Monumenten Dag wordt alweer georganiseerd. Ditmaal alleen door het genootschap. Met o.a. een expo "Koninginnedag in oude tijden" aan de Hoge Kade. De expo "Oude koetsen" bij de Palmhoeve en een drie weken durende grote expositie over de veranderingen van de Veersedijk genaamd "De Veersedijk een dorp apart" in het voormalige gebouw van gemeentewerken aan de Graaf Willemlaan. Verder uiteraard de openstelling van diverse monumentale gebouwen en een boerderij.

FEBRUARI 1993. Ter gelegenheid van het feit dat 40 jaar geleden de watersnood van 1943 plaats vond, organiseert het genootschap een expositie en een lezing over deze ramp in het nieuwe Bouquet aan de Witte de Withstraat.

JAAR 1993. Het Historisch Genootschap verhuist naar een vertrek in het vroegere onderkomen van de Volksuniversiteit, dat nu de naam "Den Brommert" krijgt.

JAAR 1994. Het diakoniehuisje aan de Hoge Kade wordt afgestoten.

SEPTEMBER 1994. Ook nu weer organiseert het Historisch Genootschap in opdracht van de gemeente een Open Monumenten Dag. Nu met een monumenten fiets/autoroute langs de monumenten, een monumenten diaserie in de consistorie van de Hervormde Kerk, een kleine expositie in Den Brommert en uiteraard bezichtiging van genoemde kerk en orgelspel.

MEI 1995. Ter gelegenheid van de door het hele land te vieren 50 jaar bevrijdingsfeesten wordt er een zeer uitgebreide tentoonstelling gehouden onder de titel "Oorlog en bevrijding '40-'45" en wordt het boekje "Herinneringen" uitgegeven. In dit boekje zijn herinneringen aan de oorlog verzameld van Ambachters die de oorlog persoonlijk hebben meegemaakt. (niet meer verkrijgbaar).

SEPTEMBER 1996. Open Monumenten Dag. Met een expositie over de watertoren, een expositie van verdwenen en nog bestaande boerderij en in de hoeve Hoogen Berg, een kleine expositie in Den Brommert getiteld "Rouw en Trouw" en een monumentaal rondje fietsen langs de Dorpstraat-Achterambachtseweg-Pruimendijk-Kerkstraat-Dorpstraat.

SEPTEMBER 1998. Ook nu weer een Open Monumenten Dag, maar nu wat meer gericht op de monumenten richting Zwijndrecht. Een monumenten fietstocht is gepland o.a. langs de Veersedijk en de Vrouwgelenweg. Er is zelfs de mogelijkheid om over te varen naar de Sophiapolder en dit voor velen geheimzinnige eiland eens van dichtbij te bekijken. Helaas zit het weer niet mee. Het oude kerkhof en de poort aan de Kerkstraat kunnen bekeken worden en er is een expositie over de geschiedenis van de Sophiapolder in een van de kassen van dhr. S. v.d. Ven aan de Vrouwgelenweg, zodat men ook een kijkje kan nemen in een bloemenkas.

NOVEMBER 1999. Op verzoek van het bibliotheekbestuur wordt in de bibliotheekruimte een expositie gehouden. Het genootschap kiest voor een

tentoonstelling over het onderwijs, met als titel: “Tot lering ende vermaak” en als ondertitel, “100 jaar onderwijs in H.I. Ambacht”. Er kan een maand lang over de ruimte beschikt worden, zodat dit de langstlopende expositie is die ooit door het genootschap is georganiseerd. Het is een groot succes. Omstreeks diezelfde tijd wordt het idee geboren een videofilm te laten maken en uit te geven. Dit in verband met de eeuwwisseling. Het idee wordt omgezet in daden en op 18 november gaat de 1e videofilm van het Historisch Genootschap in première. De titel luidt “Ambacht rond 2000”. Dit project heeft veel nieuwe leden opgeleverd.

Schrijver dezes verbaast zich achteraf wat er allemaal gedaan is als je alles op een rij ziet staan. En dan is nog lang niet alles gememoreerd wat er te memoreren is. En nu zijn we dan in het jaar 2000 aangeland. Wat de toekomst in petto heeft weet gelukkig niemand. Het bestuur van het Historisch Genootschap gaat gewoon door met dat te doen waar voor het genootschap is opgericht n.l. de geschiedenissen groot en klein van ons dorp opdiepen en aan den volke tonen. Ook het bestuur wat op onderstaande foto poseert. Het bestuur 2000 zeg maar.

Het bestuur van de eeuwwisseling: v.l.n.r. staande: J.A. Jongeneel, A.A. Tas, W.P.T. Buitendijk, M. van Tilburg-Oosterwijk, C. Kooiman, v.l.n.r. zittend: B.J. de Jong (penningmeester), C. Lagendijk (secretaris), A.J. Verseveldt-Sesselaar (voorzitter) en H. van Vliet.

Colofon

“Swindregt Were”, een naam die naast “Swijndregt Were” al vroeg gebruikt wordt voor de Zwijndrechtse Waard, is het periodiek van het Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht en de Historische Vereniging Zwijndrecht.

Het blad verschijnt twee tot drie keer per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie H.-I.-Ambacht:
C. Lagendijk
J. Smit

Redactie Zwijndrecht:
drs. C.R.van den Berg
mw. E. Dreesens-van der Linden
A. van der Linden
K. Popijus

Redactie-adres voor H.-I.-Ambacht:

Weteringsingel 118B

3342 AL H.-I.-Ambacht

tel: 078-6813965

(tevens adres secretariaat

Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht).

Redactie-adres voor Zwijndrecht:

Prins Bernhardstraat 30

3331 BR Zwijndrecht

tel: 078-6194677

(tevens adres secretariaat Historische Vereniging Zwijndrecht).

Druk: Pro Patria Zwijndrecht

De verkoopprijs voor losse nummers: f 4,75

ISBN 90-

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

